

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

Розробник:
Андрій МЕЛЬНИКОВ, д-р соціол. наук, доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Олег МАЗУРИК

Протокол № 12 від « 31 » 08 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ ЕТНІЧНИХ ТА МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень бакалавр
освітня програма «Соціологія»
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2020/2021
Семестр 6
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю залік

Викладачі: Андрій МЕЛЬНИКОВ

Пролонговано: на 2021/2022 н.р. Тетяна Червінська 08/2021 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 2022/2023 н.р. Тетяна Червінська 08/2021 р.
(підпис, ПІБ, дата)

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «31» серпня 2021 року № 1

Голова науково-методичної комісії Тетяна Червінська Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

КИЇВ – 2021

1. Мета дисципліни – сформувати фахове знання про предмет, понятійний апарат, основні теоретичні напрямки та методи соціологічних досліджень етнічних та міграційних процесів.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати*

- засади історії, загальної теорії та методології соціології, специфіку галузевого соціологічного знання;
- дисциплінарний зміст соціології економіки та соціології культури.

2. *Вміти*

- створювати презентації на семінарах, в масовій аудиторії;
- використовувати джерела емпіричної інформації, розуміти сутність і значення соціальних індикаторів;

3. *Володіти елементарними навичками*

- володіти навичками групової роботи та публічної дискусії.

3. Анотація навчальної дисципліни. Галузева етносоціологічна проблематика репрезентує коло провідних напрямів теоретичних та емпіричних досліджень суспільного життя. В умовах сучасних глобалізаційних змін особливої актуальності набуває аналіз динамічних аспектів етнічних спільнот, а також їх співвідношення з міграційними процесами, які значною мірою визначають сутність інтеграційних та дезінтеграційних міжетнічних відносин. Важливим, у такій перспективі, стає розкриття дисциплінарної специфіки етносоціології та соціології міграцій, характеристика мікро- та макрорівнів етнічних та міграційних процесів, встановлення їх змісту, типології та особливостей розгортання у контекстах сучасних, зокрема українського, суспільств.

4. Завдання (навчальні цілі):

- теоретична інтерпретація етнічних процесів та міграції, змісту практичних досліджень даних соціальних феноменів у сучасних суспільствах;
- застосування існуючих теорій етнічних процесів та міграції для пояснення змін, що відбуваються у зазначених сферах унаслідок суспільних трансформацій;
- теоретико-концептуальне пояснення сутності та типології етнічних процесів та міграції;
- визначення тенденцій соціокультурних змін, пов'язаних з етнічними процесами та міграцією у сучасному українському суспільстві.

Завдання дисципліни спрямовані на формування наступних компетентностей:

- СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формувати аргументовані висновки та рекомендації;
- СК16. Здатність аналізувати прояви соціокультурного розмаїття суспільства, причини і наслідки соціальних проблем, соціологічно обґрунтовувати способи їх регулювання.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати зміст основних понять, категорій та новітніх підходів соціології етнічних процесів та міграцій	Лекції, семінари, завдання для самостійної роботи	Групова та індивідуальна робота на семінарах, контрольна робота, індивідуальне дослідне завдання	10
2.1	Здійснювати теоретичну інтерпретацію етнічних процесів та міграцій на засадах сучасних концепцій трансформації суспільства	Лекції, семінари, завдання для самостійної роботи	Групова та індивідуальна робота на семінарах, контрольна робота, індивідуальне дослідне завдання	10

2.2	Вміти виявляти, аналізувати та інтерпретувати тенденції соціокультурних змін, що відбуваються під впливом етнічних та міграційних процесів	Лекції, семінари, завдання для самостійної роботи	Групова та індивідуальна робота на семінарах, контрольна робота	20
2.3	Критично оцінювати та інтерпретувати результати порівняльних досліджень тенденцій розвитку етнічних та міграційних процесів в українському суспільстві з відповідними тенденціями в європейських суспільствах	Лекції, семінари, завдання для самостійної роботи	Групова та індивідуальна робота на семінарах, контрольна робота	20
3.1	Удосконалення навичок комунікації	Семінари, завдання для самостійної роботи	Групова та індивідуальна робота на семінарах	10
3.2	Презентація дослідницького проекту	Лекції, семінари, завдання для самостійної роботи	Групова та індивідуальна робота на семінарах, індивідуальне дослідне завдання	30

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)					
	1.1	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2
PH13. Застосовувати інструментарій соціологічної науки в дослідженні різних сфер суспільного життя	+	+		+		+
PH20. Володіти навичками соціологічного аналізу соціальних проблем та соціологічного обґрунтування рішень їхнього регулювання	+	+	+		+	

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Групова та індивідуальна робота: PH1.1, PH2.1, PH2.2, PH2.3, PH3.1, PH3.2 – максимум 68 балів/мінімум 42 бали.

2. Контрольні роботи: PH1.1, PH2.1, PH2.2, PH2.3 – максимум 12 балів/мінімум 6 балів.

3. Індивідуальне дослідне завдання: PH1.1, PH2.1, PH3.2 – максимум 20 балів, мінімум 12 балів.

- підсумкове оцінювання: залік. Для студентів, які набрали сумарно меншу за критично-розрахунковий мінімум кількість балів – 60 балів, для отримання заліку обов'язковим є виконання додаткового індивідуального завдання.

7.2 Організація оцінювання:

1. Групова та індивідуальна робота на семінарах оцінюється по факту проведення заняття, бали накопичуються протягом семестру.

2. Контрольна робота № 1 виконується після вивчення тем 1-5.

3. Контрольна робота № 2 виконується після вивчення тем 6-10.

4. Індивідуальне дослідне завдання виконується протягом семестру і презентується на 3 останніх семінарах.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1.	Етнічні процеси як предмет соціологічного аналізу	2	4	6
2.	Макросоціальний вимір етнічних процесів	2	4	6
3.	Етніонаціональна соціалізація та ідентифікація	2	4	6
4.	Проблематика міжетнічних відносин	2	2	6
5.	Етніонаціональні процеси в українському суспільстві	4	4	6
6.	Соціологія міграції: загальна характеристика	2	2	6
7.	Сутність та типологія міграційних процесів	2	4	6
8.	Причини міграцій і моделі адаптації мігрантів	2	2	6
9.	Трудова та освітня міграція	4	4	6
10.	Проблематика вимушеної міграції	4	4	6
УСЬОГО		26	34	60

Загальний обсяг 120 год. в тому числі:

Лекції – 26 год.

Семінарські заняття – 34 год.

Самостійна робота - 60 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Аза, Л. 2007. Етносоціологія: сучасний контекст. *Соціологічна теорія: традиція та сучасність*. К.: ІС НАНУ. С. 203-227.
2. Аза, Л. 2012. Конституювання етнічності у смисловому контексті. *Смислова морфологія соціуму*. К.: ІС НАНУ. С. 151-173.
3. Арбенина, В. 2007. *Етносоціологія. Підручник*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
4. Ровенчак, О., Володько, В. 2015. *Міжнародна міграція: теорія та практика*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка. С. 15-112.
5. *Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С. Макеєва*. К.: ІС НАНУ, 2006. С. 292-316.

Додаткові:

1. Аза, Л. 2010. Етнічні субкультури: механізми відтворення. *Субкультурна варіативність українського соціуму*. К.: ІС НАНУ. С. 127-145.
2. Аза, Л. 2014. Медійна репрезентація етнічності. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*, 1, 6-14.
3. Аза, Л. 2017. Парадигмальність інтерпретації феномену етнічності. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*, 1, 26-32.
4. Іванкова-Щецюк, О. 2012. Церква у просторі міграцій: етнокультурні ресурси та соціоінтеграційний потенціал релігійних спільнот українців. Львів: Артос. С. 13-30.
5. Шульга, Н. 2002. *Велике переселення: репатріанти, беженці, трудові мігранти*. К.: ІС НАНУ. С. 3-20, 561-600.
6. Malešević, S. 2004. *The Sociology of Ethnicity*. London: Sage. Pp. 160-185.
7. Tiryakian, E. 2004. New Comparative Perspectives on Ethnicity and Ethnic Conflicts. *International Journal of Comparative Sociology*, 45, 147-159.
8. Tiryakian, E. 2006. For the Nation... but Which One? *Worlds in Sociology*. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press. Pp. 431-442.
9. Tiryakian, E. 2007. When is the Nation no Longer? *Nationalism in a Global*. N.Y.: Routledge. Pp. 55-74.

10. Додаткові ресурси:

1. Соціологічна асоціація України <http://www.sau.kiev.ua/>
2. American Sociological Association <http://www.asanet.org/>
3. European Sociological Association <http://www.europeansociology.org/>
4. International Organization for Migration <https://www.iom.int/>
5. International Sociological Association <http://www.isa-sociology.org/>
6. MAPA. Digital Atlas of Ukraine <https://gis.huri.harvard.edu/>